

Kvískerjasjóður: Útdráttur úr rannsóknarverkefni styrkþega

Farleiðir og vetrarstöðvar skúma á Breiðamerkursandi eftir Ellen Magnúsdóttur.

Á undanförunum árum hafa verið þróaðir gagnaritar sem opnað hafa fyrir möguleika á því að rannsaka ferðir sjófugla að vetrarlagi en þekking okkar á ferðum og vetrarvistfræði sjófugla er afar brotakennd. Skúmurinn (*Stercorarius skua*) er sjófugl sem á höfuðstöðvar sínar hérlendis á söndum A-Skaftafellssýslu. Á Íslandi hafa rúmlega 19 þúsund skúmsungar verið merktir með stálmerkjum á árunum 1921 til 1995 og endurheimtur hafa verið beggja vegna Atlantshafs. Þessar upplýsingar um endurheimtur benda til þess að íslenski skúmastofninn eigi vetrarstöðvar austan og vestan Atlantshafsins og því frábrugðinn skoska stofninum sem einungis dvelur austan Atlantshafs yfir vetrartímam. Meginmarkmið þessa verkefnis var að lýsa áður óþekktum farleiðum og vetrarstöðvum íslenskra skúma.

Gagnaritar voru settir á 40 fullorðna skúma á Breiðamerkursandi sumarið 2008. Með þeim má ákvarða staðsetningar fuglanna yfir eitt ár (staðsetningar teknar tvisvar á dag) út frá birtustigi með tilliti til tíma. Sumarið 2009 voru 11 gagnaritar endurheimtir en í ljós kom að stór hluti gagnaritanna hafði dottið af fuglunum. Allir ellefu gagnaritarnir sem náðust höfðu safnað gögnum á eðlilegan hátt. Skúmarnir á Breiðamerkursandi eyddu vetrinum á fjórum mismunandi vetrarsvæðum; útaf Nýfundnalandi, við Keltahaf, við Íberíuskaga og við norðvestur Afríku.

Af þessum ellefu fuglum héldu fimm skúmana til við suðurhluta Grænlands og út af Nýfundnalandi yfir vetrartímam. Fjórir skúmar héldu til vetrarstöðva í austri og af þeim voru tveir við Keltahaf suður af Írlandi en hinir tveir við strendur norðvestur Afríku. Tveir skúmar skáru sig úr því þeir ferðuðust á milli vetrarstöðva í vestri og austri. Annar þeirra byrjaði veturinn við Nýfundnaland en fór svo austur yfir Atlantshaf í desember og janúar og dvaldi þá við strendur Íberíuskaga. Hinn fuglinn byrjaði hins vegar við strendur Evrópu og fór svo vestur um haf frá nóvember fram í janúar en sneri þá aftur austur áður en hann hélt áleiðis til varpstöðvanna á Íslandi.

Farleiðir fuglanna liggja ekki jafn vel fyrir og vetrarstöðvarnar þar sem fuglarnir eru að ferðast þegar haust- og vorjafndægur verða. Jafndægur valda villum hjá gagnaritunum og því getur reynst erfitt að ná gögnum um farleiðir fuglanna á leið sinni til og frá vetrarstöðvum. Þó virðist sem flestir fuglanna fari nokkuð beint að vetrarstöðvum sínum, en þó ekki allir. Einn fugl fór til dæmis meðfram Bretlandseyjum áður en hann hélt á vetrarstöðvar sínar við Nýfundnaland. Annar fugl sem hafði vetardvöl við Nýfundnaland virtist halda sig norður af Írlandi í apríl áður en hann fór á varpstöðvar sínar á Íslandi.

Endurheimtur íslenskra skúma erlendis gáfu til kynna að vetrarstöðvar þeirra væru frábrugðnar skúmum á Bretlandseyjum. Samkvæmt niðurstöðum þessarar rannsóknar er þessi tilgáta staðfest þar sem íslensku skúmarnir dreifa sér á milli vetrarstöðva frá Nýfundnalandi um Keltahaf og Íberíuskaga allt suður til norðvestur Afríku. Breskir skúmar

dvelja aftur á móti við Íberíuskaga og norðvestur Afríku á veturna. Einnig er athyglisvert að sumir íslensku fuglanna skipta um svæði yfir veturinn og flakka á milli vetrarstöðva í vestri og austri.

Hér eru birtar niðurstöður sem gefa í fyrsta sinn raunhæfa mynd af því hvar íslenskir skúmar dvelja yfir veturinn. Þess ber þó að geta að sýnið tekur einungis til ellefu einstaklinga og því ekki ljóst hvort íslenski stofninn skipti vetrarstöðvunum í þeim hlutföllum sem komu fram í sýninu. Þá tekur rannsóknin bara fyrir einn vetur og því óljóst hvort sömu einstaklingar noti sömu vetrarstöðvar á milli ára. Ljóst er að gagnaritar þeir sem notaðir voru í þessari rannsókn eru mjög öflug tæki til að rannsaka farhætti skúma og opna möguleika á frekari rannsóknum á vetrarvistfræði íslenskra skúma.